

Vissza kell térni a forráshoz!

Beszélgetés Măriuț Felix forrófalvi plébánossal

– *Ha jól tudom, Klézsén született. Egy klézsei kisleányból hogy lett pap?*

– Elég furcsa történet. Általános iskolában soha nem gondoltam, hogy pap lesz belőlem. Ministráns koromban még teherautósofőr vagy mozdonyvezető akartam lenni, csak nem úgy sikerültek a dolgok. Mikor nyolcadikos voltam, akkor döntöttem úgy, hogy kissemináriumba megyek Jászvásárra. Rengetegen voltunk felvételizni, majdnem négyen egy helyre: volt 30 hely, és mi 160-nál is többen voltunk. Először nem vettek fel, ezért úgy gondoltam, hogy a ferencesekhez megyek szerzetesnek. Az otthoni plébános, Pișta Leon¹ – Isten nyugtassa – azt mondta, hogy nem hagy elkallódnai, támogatom. Akkor már két éve megnyílt egy új szeminárium Temesváron, és így Temesvárra mentem felvételizni. Oda fel is vettek, és ott tudtam meg először, hogy sok nyelv létezik, több nyelven beszélnek az emberek. Más világ volt az ott, mint itt Moldvában.

Itthon a családban tízen voltunk. Volt hit a családban, azt itt tanultam. Minden nagybőjtben imádkoztunk, mondtuk a keresztutat, vagy amikor nem volt nagybőjt vagy advent, akkor vasárnaponként mondtuk a rózsafüzért. Ezt a szülőktől tanultam. Ez nekem tetszett, és mondtam, hogy pap leszek. Nem úgy gondoltam, de hiszem, hogy a Jóisten másképp gondolt rá. Így lett a klézsei kisleányból ez a mai pap.

Ahogy én látom a hitet, az egy kicsit praktikusabb. Tizenöt éve, hogy pap vagyok, és tapasztalom, hogy a hit nem egy könyv, amit elolvastam és megtanultam, hanem az, amit az ember mindennap él. Ezt láttam otthon, ezt láttam, amíg kispap voltam. Nagy élmény volt számomra, és nagyon sokat tanultam a volt magyarországi plébánosomtól, mellette két

Măriuț Felix

évig kísérető lelkész voltam, utána egy évet káplán – és tőle tanultam, hogy amikor beszélek a hitről, nem egy nyelvről, nem egy országról beszélek. Hanem a Jóisten szeretetéről beszélek. Ezt tőle tanultam meg, és azt látom, hogy ez hoz eredményt.

Hogy lettem én pap? Rengeteget tanultam, nem volt

Csók

Ez a zembár a zenyim s e nénéje, legnagyobb nénye mikor nyirásza vuot s oszta régvél mikor búcsuztatták. Okkor így készültek a nyirászák abba tájba. Búcsúztatták soszta csókolta mág e nényit régvél mikor indultak misére. Hiszem én, páhár van a kázibá, a régvéli búcsuztatás mikor mentek régvél eskedni. S úgy készültek akkor, nem fehér rokoljába, okkor vuot az a vol, így ne, fel, cikóssan, így. Há!

(Benke Jánosné Pál Magdolna, szül. 1952, Forrófalva.)

könnyű. A tanárim, mint a falusi tanárok, megtették a dolgukat, mi s megtanultuk, amit kellett. De amikor Temesvárra kerültem, rengeteget kellett tanulnom, hogy az osztálytársaimmal egy szinten legyek. Szégyen volt először, amikor megkérdezték, hogy hányan vagytok a családban, és mindenki azt mondta, hogy egy vagy kettő, legtöbb hárman, és amikor én elmondtam, hogy tízen vagyunk a családban, akkor nagyot nevettek. De az ember ezt is meg tudja szokni. Először szégyen volt, aztán ahogy nő az ember, úgy megtanulja, hogy ez büszkeség. Hogy mindannyian megvagyunk, egészségesek vagyunk, mindenkinek családja van. De amikor kicsi vagy és nem érted a dolgokat, akkor néha szégyen. Azok alapján, amit láttam az országban, szerintem ritkaság az, ami itt Moldvában van, hogy a csángó falvakban sokgyerekes családok vannak. Ahol én születtem, ott a környéken volt vagy három-négy család, ahol kilenc-tíz vagy tizenkét gyerek volt. És nem haltunk se éhen, nem jártunk meztelenül, hanem a szüleink minden évben felöltöztettek, etettek, iskolába küldtek, és semmi gond nem volt soha. Most talán másabb. A mai világ másképp látja az életet. Sokan úgy gondolják, hogy amikor az Isten elhív egy papot, akkor csodának kell történnie. Nem, nem láttam sem Jézust, sem Szűz Máriát, hanem van egy hang, amelyik hív – de szerintem mindenkit hív. Az ember adja rá a választ, vagy a családban, vagy ezen a pályán. Nem könnyű ez az út, s nem azért vagyok pap, mert nem szeretem a lányokat, vagy, mert nem vagyok egészséges, hanem mert az ember tud válaszolni a hívásra. Az én válaszom az, hogy mit tudok én többet tenni, hogy meglegyen az Isten szeretete a világban? Ez a véleményem.

– Milyen eszközökkel lehet elérni, hogy meglegyen Isten szeretete a világban? Mit lehet ezért papként tenni?

– Szerintem nagyon egyszerű. Sokan azt gondolják, hogy kell ide egy nagy tudomány. Nem így van. Fontos, hogy a pap meg tudja hallgatni a híveit, hogy tudjon egy jó szót mondani annak, aki keresi azt az utat, ami Isten felé vezet – vagy tudjon vele együtt hallgatni. Volt ilyen is, amikor valakit meghallgattam, ő egyfolytában beszélt, én nem mondtam egy szót sem, csak bólogtam. Utána megköszönte, hogy milyen jó dolgokat mondtam, pedig nem mondtam neki semmit. De amikor valaki bejön az irodába, vagy beszélni akar a pappal, akkor választ keres. Nincs mindig válasz, de a legjobb, amikor meghallgatni tudunk. Amikor meghalljuk az Úr szavát. Olyan világban élünk, amikor mindenki beszél, és itt hibázunk, mert nem tudjuk meghallani, hogy mit szól az Úr. Nem akarom ismételni magam, de amikor a Jóistenről beszélek, akkor szeretetről és irgalomról beszélek.

Nagyon jól mondja a gyulafehérvári érsek: amikor hitről beszélünk, akkor szeretetről beszélünk, és nem ítélkezünk senki felett. Illetve, amit a volt budapesti plébánosomtól tanultam, hogy szeretettel többet tudunk nyerni. Bárhol, bármikor. Ezt látom a magyar mise kapcsán is. Mondtam is ezt akkoriban, és lett is eredménye – kicsit későn, de most

legalább van magyar mise Bákó környékén. Teltek az évek, talán a püspök úr is másképp látta a dolgokat, de amikor az ember templomba megy, azért megy, hogy az Istent imádjá, és hogy szeresse a felebarátait. Bármilyen nemzetiségű, bármilyen nyelvet beszélünk – így tudunk többet nyerni. Akkor is, ha megaláznak, mert ez a keresztény élet. És nektek, Csángóföldön tanító magyar tanároknak, van egy kicsi tapasztalatotok ebben.

– Van. De ha már szóba került a magyar mise, akkor mesélje el, hogy volt az, amikor a püspök úr megkereste, felhívta és megbízta a feladattal?

– Először behívott a püspökségre, kérdezte, hogy legyen ezzel, mert a hívek csángó misét kértek. Mondtam, hogy csángó mise nincs, mert nem lehet misét tartani misekönyv nélkül a kánonjog szerint, úgyhogy csak magyarul misézhetünk a magyar misekönyvek után. A prédikációban még lehet nyelvi hiba, lassan nyolc éve tértem vissza Budapestre, de a mise az a magyar misekönyv után megy. Emlékszem, utána volt még egy beszélgetésünk Gergely püspökkel², ott volt Robu érsek³ is, aki mondta, hogy kár lenne, hogy ezek a régi énekek elveszenek, mert ez egy nagy kincs, meg kéne őrizni. Úgyhogy abban maradtunk, hogy misézünk a magyar misekönyv szerint, megtartjuk a Glóriát, Kyriet és az Agnus Deit, de lehet közben énekelni a régi énekeket, amelyeket a csángók régen itt énekeltek.

Mióta Budapestre hazajöttem, azóta azt mondom, hogy a csángókat nem kell sem magyarosítani, sem románosítani, hanem ezt a kincset kellene megtartani. Mikor még kisgyerek voltam, emlékszem, hogy a régi kántorok a halottas háznál magyarul énekeltek, és a halotti toron is a kántor magyarul imádkozott. Ez nem volt túl régen. De látom most itt Forrófalván, hogy akik velem egykorúak, azok már nem beszélnek csángósan, egyáltalán nem. Van erre egy jó szó, asszimiláció, beolvadás. Néha, mikor vége a misének, én még fecsegek az öreg nénikkel csángósan, de a fiatalok már nem értenek semmit. Talán, akik még mennek magyar iskolába, ha még tudnak valamit.

És így alakult a mise, ez egy régi vágyam volt. Több mint nyolc éve, hogy voltak Jászvásáron kérni a magyar misét, voltak erről tárgyalások, behívott engem is Gergely püspök, és beszélünk erről. Akkoriban én Jászvásáron miséztem, de nem volt ott érdemes, mert nagyon kevesen voltak, pár orvos és néhány egyetemista. Akkor is az volt a véleményem, hogy Bákóba kell hozni ezt a szentmisét, mert a csángók itt vannak.

Közben még vannak ilyen-olyan hangok, de én csak azt mondom, hogy szeretettel az ember többet tud nyerni. Nem erőszakkal, hanem szeretettel.

Vannak olyan emberek, akik kérték a magyar misét. Vezető pozícióban levő emberek – és ezeket az embereket nem látom vasárnap templomba. Ha kérjük a misét – kinek? Emlékszem arra, amikor Gergely püspök eljött Budapestre, míg én káplán voltam, mindenkinek mondtam, hogy jöjjenek el, de nem

jöttek. Akkor volt a csángó bál, és kíváncsi vagyok, hogy azok, akik ott voltak, másnap elmentek-e misére? Augusztusban is nagyon kevesen voltunk a templomba. Nem a szabadság miatt, vagy mert más program volt. Az én véleményem az, hogy ha kértük a magyar misét, és kell ez nekünk, akkor menjünk is el a magyar misére.

– *Egy év elteltével, mi a véleménye minderről?*

– Nagyon sokan várták, hogy csődbe menjen minden. Sokan kérdezik, hogy jönnek a hívek? És mindig mondom, hogy persze! Jó, nyáron volt két hónap, amikor nem volt tele a templom, és mindenki azt várta, hogy csődbe menjen. Ezért is mondtam, hogy jönni kell, hogy folytatódjon. Legutóbb két vasárnapja volt mise, akkor tele volt a templom. András atya⁴ misézett, én gyóntattam, és rengetegen gyóntak. És nagyon örülök, hogy tele van a templom, amikor sokan várják, hogy csődbe menjen. Ebből a szempontból büszke vagyok. Még megvannak a magyar misék – hogy meddig? Amíg a Jóisten akarja, vagy mi, az emberek is.

Van egy problémám, ami nem kapcsolódik szorosan ahhoz, amiről eddig beszéltünk, és amit már többször szóvá tettem. Sokszor felvettem, hogy ha lehet, a katolikus falvakba katolikus tanárokat kellene hozni. Mert ezek a gyermekek otthon nem tanulnak imádkozni. Pedig valaki meg kellene tanítsa ezeket az imádságokat magyarul, például az Üdvözlégy Máriát, és egy katolikus tanár ezeket hamarabb megtanítja. Ez a véleményem – nem rosszindulatból mondom.

Beszéltünk arról, hogy a hit nem kapaszkodik egy nyelvhez. De amikor beszélünk a magyarokról, azt tudjuk, hogy ők keresztények voltak és katolikusok – a csángó falvak is mind katolikusok. A hitet így tudjuk tovább adni – a nyelvvel és az imádsággal. És ha a családban már nem beszélnek magyarul, akkor elmennek a kisgyermekek magyar órákra – ami nem csak a nyelvről és a tudományról kell szóljon, hanem a hitről is. Mert a templomba járók nagy része idős, akik élnek még egy ideig, de nem csak rövid távon kell gondolkodni. Ha nem adjuk tovább a nyelvet és az egyház tanítását, akkor elveszítjük ezeket.

– *Akkor nem baj, ha magyar órán megtanulnak egy Miatyánkot vagy Üdvözlégyet?*

– Nem. Ez nagyon fontos. Így is lehet magyarul tanulni. Voltam egy találkozón Budapesten, ahova meghívtak tíz, ott dolgozó, híresebb román embert. Mindenkit megkérdeztek,

hogy hogy imádkozik? És mindenki azt mondta, hogy a saját anyanyelvén, úgy imádkozik, és úgy számol. Nem titok, hogy az én édesanyám nagyon sokat harcolt, hogy ne legyen magyar iskola Klézsen. Mert mi mentünk a városba, és kinevettek, mert románul nem beszéltünk helyesen. Illetve mi igen, mert mi a családban nem beszéltünk csángósan. Én Temesváron tanultam meg magyarul. Temesváron román csoportban voltam a gimnáziumban, s ott tanultam először magyarul, kisebb mondatokat, konyhanyelvet, aztán Gyulafehérváron többet, és amikor onnan hazajöttem, akkor tanultam meg csángósan beszélni a nénikkel. Féltem, amikor kinevezett a püspök, hogy menjek Magyarországra. De az az igazság, hogy amikor ott voltam, soha nem éreztem, hogy valaki nem szeretett volna azért, mert román vagyok. Erdélyben ez talán jobban érződik, mint Magyarországon, talán.. Voltam nemrég egy cigány kongresszuson Gergely püspök atyával Egerben, nekik is sok szép énekük van, nagyon szépen énekelnek, és nagyon szépen miséznek. Nagyon jó élmény volt nekem látni, hogy hogy foglalkozott Székely János püspök atya⁵ ezzel a csoporttal, akiket mi sokszor lenézünk. Pedig ők is keresztény emberek, Ezt kellene nekünk megtanulni, hogy nem fontos, hogy mi vagy, hanem az fontos, hogy ott vagy és tudunk együtt imádkozni, s hogy ezt a hitet tovább tudjuk adni.

– *Visszatérve arra, hogy otthon már csak a szülők, nagyszülők beszélnek magyarul – egyrészt azért, hogy a szülők eltitkoljanak dolgokat, másrészt általánossá vált az a jelenség is, hogy a gyermekkel azért beszélnek szinte kizárólag románul, hogy tanulják meg jól a nyelvet, hogy aztán jobban érvényesüljenek az életben –, a kérdésem az, hogy így utólag visszagondolva, lett volna-e más út vagy lehetőség, hogy ne felejtődjenek el a hagyományok, a régi imádságok?*

– Ezt nem tudom, csak arról tudok beszélni, amit a forradalom után láttam. A magyar tanárok, akik képviselték a magyar nyelvet, nem tudták jól feltenni a kérdést, nem tudták jól kérni azt, amit szerettek volna. Nem anyanyelvként kellett volna kérni a magyar nyelv tanítását, hanem mint idegen nyelv, vagy mint választható nyelv. Mert amikor ez a kérés megérkezett, akkor mindenki felháborodott, mert azelőtt az volt a baj, hogy mi nem beszélünk jól románul, de se magyarul, és most hogy tanuljunk meg helyesen magyarul, amikor nem beszéljük jól semelyik nyelvet. Úgy gondolom, hogyha másképp fogalmazták meg a kérést, vagy máshogy teszik fel a kérdést, akkor más lett volna ma a helyzet.

Dobogós vecsernye

Nacsüterteken ástá. Akko elalították e világot, s osztá letérbültünk s paltuk e pedlást, aszt monták, dobogós vecsernye. Misá nem vót akko. Kujakunkal vertük. Mindegyik, mennyin vótak, mind, mind. S asztá hamissak vótak a zifiak. Sasztá, ha vótak ifjak, üték a hátadat. Lágények üték a leányoknak a hátikat.

(Farkas Péterné Bálint Luca szül. 1936, Forrófalva.)

– Gondolja, hogy ha ez így lett volna, akkor Gergely püspök jobban megértette volna a problémát?

– Igen. Én úgy gondolom, hogy igen. Mert sokan úgy értették, hogy ha a magyar az anyanyelv, akkor minden tárgyat magyarul kellett volna tanulni: a földrajzot, a matekot, a fizikát. Ha valaki elmegy Klézsére – azért mondom Klézsét, mert ott születtem, ismerem, hogy ott mi van –, azt hallja, hogy 70%-ban román szavakat használnak az emberek, csak magyar kiejtéssel: a nadrág nem nadrág, hanem „pántálon”, a szekrény sem szekrény, hanem „duláp” és így tovább. Ha ezt nézzük, így ez a magyar anyanyelv-kérdés máshogy tűnik. De ha másképp fogalmazzák meg a kérést, akkor meg tudtuk volna őrizni a hagyományt is. Emlékszem arra, hogy amikor a nénik jártak kántálni, akkor magyarul énekeltek. Ennek hagyománya volt. Teodóz⁶ atya mondta, hogy a legrégebbi magyar ének, a *Szent István király ének* is Klézséről származik, de nagyon sok ének van, amit nem jegyeztek le és elveszett. Vagy például a halottas házi énekeket összegyűjtötte valaki? Mindent, ami régi volt, mindent eladtuk. Nem tudtuk megőrizni azt, ami a sajátunk volt, a mi hagyományunk. A régi ingeket, katrincákat eladtuk szinte semmiért. És ez nagyon kár!

– Ha ez a helyzet, akkor a mostani fiataloknak Ön szerint mi a gyökerük?

– Nincs nekik. A mai világban a fiataloknak nincs gyökerük. És ez nem az egyház, hanem az állam hibája. Az egyház még úgy-ahogy őrzi ezt a gyökeret. De ha megnézzük a mai fiatalságot, nagyon érdektelenek. Se a hit, se a munka, se a tanulás nem foglalkoztatja, és ez nem véletlen. És nem lehet beszélni a magyarságról, románságról, csángóságról, mert nem hallgatnak a fiatalok a papra, a tanárra, de még a szülőre sem, a legtöbb esetben – mert már nincs ereje.

– Az egyháznak mennyire van ereje?

– Azt hiszem, ezt már nem így kell nézni. Régen nagy ereje volt az egyháznak, és a papnak is. Régen a pap szigorú volt, és kiabált az oltárról. Azóta meg kellett tanulni, hogy le kell szállni az ambótról⁷, a nép között kell járni, és megérteni a dolgokat. Finoman, néha ironikusan, de meg kell mondani az igazságot, mert az Isten igéje ugyanaz. Az a kérdés, hogy tudjuk ezt továbbadni, hogy az emberek elfogadják, mert azok az idők, amikor mindenki templomba járt – mert ha nem, akkor kibeszélték –, azok elmentek. Most más világban élünk.

A helyzet az, hogy a csángó falvak már nagyon öregek. Forrófalva is öreg falu. Négy év alatt százal csökkent a hívők száma. Tavaly harminckilenc temetés volt, és tizenkét keresztelő a faluban. Megyünk ház szentelni, rengeteg üres ház van. Akik külföldre mentek, akiknek gyereke van, biztos, hogy nem jönnek vissza. Gyerek nincs, talán hit még van, de az emberek nem úgy látják, mint régen. Egyszer egy hónapban, ha eljönnek a templomba, és elég, ha húsvétkor egyszer

gyónnak. Nem az van, mint mikor mi voltunk gyerekek, hogy anyánk kinyitotta az ajtót, mind a tíz gyerek indult a templomba, és ők is velünk. Ez már régen elmúlt.

– Azt a hitet, ami az öregek hite volt, már nem lehet visszahozni?

– Az én véleményem az, hogy az volt az eredeti hit. Az a hit szívből jött, igazi hit volt. Most ahhoz a hithez képest mi sokkal többet tudunk, sokkal többet ismerünk, többet olvasunk, sokkal több kérdést tudunk feltenni, és ha az embernek kérdései vannak a hitről, az azt jelenti, hogy érdekeli. De most már nincs érdeklődés. Már senki nem jön a plébániára azzal, hogy kérdése van az Istenről vagy a hitről, vagy valamit nem ért. Régen kincs volt, ha valakinek volt egy bibliája, most meg itt állnak a dobozban, mert nem vásárolja meg őket senki, mert nem olvassák, nincs érdeklődés. Lehetőség van, de nincs érdeklődés. Nálunk minden osztálynak van hittanóra a plébánián, külön az iskolai hittantól. Péntekenként van foglalkozás külön a fiatalokkal, ötven-hatvanan vannak, de nagyon nehezen tudjuk őket összetartani, és a számuk csökken. Ami régen számunkra nagy öröm volt, hogy kaptunk egy narancsot, vagy cukorkát, vagy elvitt a plébános kirándulni, az ma már nem jelent semmit. Beszélek a paptársaimmal, hogy mit tudnánk csinálni, de nagyon nehéz választ találni, mert nincs erre recept. És sajnos ezeknek a változásoknak a gyökere a családokban van.

– Mi történik a családokkal, az édesapákkal és édesanyákkal?

– Nem tudom, hogy lehet-e most beszélni családról. Mert a gyermekek többsége úgy nő fel, hogy egy szülő vagy mind a kettő elment külföldre dolgozni. Ilyenkor a gyermek marad vagy az anyukával, de nincs apa, vagy az apával, de nincs anya, esetleg nincs egyik sem, és maradnak nagymamával, szomszédasszonnyal. Ilyenkor nincs család. Aki velük van, úgy neveli őket, ahogy akarja, vagy nem is neveli. Megkapják az anyagiakat, és ennyi. De az apai vagy anyai szeretetet nem lehet pénzzel pótolni. Az otthoni hét év pedig nem az iskola dolga, hanem a családé. És ha nincs meg az alap, akkor minden elveszett. De nem csak a családban, hanem az egyházban is. A hitet nem itt tanulják a templomban, hanem otthon a családban – arra az alapra építünk mi, amikor a gyermek idejön. De ha nincs alap, arra nem lehet építeni sem, ahol van, oda természetesen lehet – szerencsére nem mindenhol hiányzik az alap. Most nem az a fontos, hogy mi van a koponyádban, mit gondolsz, mit érzel, hanem az, hogy legyen. Legyen egy jó életed, és az nem fontos, hogy a másik fejére lépsz, hanem az a fontos, hogy te légy feljebb, mindened meglegyen. És ezután következik az, hogy az ember elbukik. Talán ezután lép újra arra az útra, ami régen volt. Vissza kell térni a forráshoz!

– Visszatérve a magyar miséhez – milyen volt az első mise? Izzgatott volt-e?

– Nem izgalom volt, hanem inkább feszültség. Mindenki kérdezte: kellett ez nektek? Miért kellett nektek magyar mise? Miért itt? Lesznek-e hívek? Nem lesz zűrzavar? Én azt gondolom, hogyha imádkozni megy az ember a templomba, akkor nem lesz gond, és idáig nem is volt soha. És ha ezzel a gondolattal megyünk tovább, hogy magyarul jöttem imádkozni, akkor nem is lesz. De ha azért megyek misére, hogy megmutassam, mekkora magyar vagyok, vagy mekkora román vagyok, akkor valahol hibázok, mert annak nem a templom a helye.

– *Én ebből azt értem, hogy helye van a magyar misének is.*

– Persze! Van helye a magyar misének. Amikor Temesváron jártam iskolába, tizenheten kezdtük, hárman meghaltak, tizennégyen végeztünk, hét nemzetiség volt: cseh, szlovák, bolgár, horvát, román, magyar, csángó – soha nem volt köztünk probléma, együtt is laktunk. Ezért nem értettem soha ezt a problémát, ami itt van. Néha elgondolom, milyen kár, hogy nem beszélek cigányul, mert úgy is lehetne misézni. Sokszor mondtam a püspök atyának is, hogyha Szucsáva felé, ahol vannak régi német és lengyel falvak, miséznek németül és lengyelül, akkor, ha lehet, legyen itt is mise magyarul. Aki tud misézni, misézzon magyarul. Amikor kineveztek plébánosnak, akkor kértem, jöhessen csángó faluba, bármelyikbe. Ha a lengyel papok lengyel falvakban szolgálnak, akkor, akik csángók, szolgáljanak csángó faluban. Itt születünk, másképpen gondolkodunk, mint egy román pap bácsi, ismerjük az embereket, ismerjük, hogy gondolkodnak. Szeretem, és jól érzem itt magamat. Ha az emberek jók, akkor a pap bácsi is jó hozzájuk.

– *A paptársak, ha összegyűlnek különböző alkalmakkor, szoktak-e érdeklődni? Ők mit szólnak mindehhez?*

– Azt szokták kérdezni, hogy még jönnek-e, van-e kinek misézzél? Amikor Gyulafehérvárról visszajöttem, úgy is neveztek, hogy Isván, kaptam is egy becenevet; utána, hogy magyar vagyok, hogy magyarul misézek, lettem románul, de ez engem egyáltalán nem zavar. A püspök úr így döntött, én pedig ezért vagyok pap, hogy misézzek. Ha más nyelvet is beszélnek, azon is szívesen miséznék. Sokszor nem rosszindulattal kérdeznek, hanem érdeklődésből. Volt olyan pletyka, hogy azért jönnek misére, mert pénzt kapnak érte.

Én ezért is mondom, hogy azért is kell misére jönni, hogy megmutassuk, hogy az csak pletyka volt. Ami fel szokott ilyenkor jönni, mint kérdés, hogy aki kérte a magyar misét, az ott van-e? Viszont az embert nem lehet begyúrni a mennynek országába, mindenki magának választja, hogy akar menni templomba, vagy nem. Minden erdőben van aszú fa is.

– *Szülei még élnek-e?*

– Igen, mind a két szülőm él még. Apám beteg kicsit, anyum gondoza. Tíz gyerekből csak hárman vagyunk az országban, mindenki más külföldön van, különböző országokban. Nagy öröm számomra, amikor hazamegyek, és kinyitom a kaput, hogy ott vannak. Betegen és öregén, de ott vannak. Nem is akarok arra gondolni, mi lesz akkor, ha nem lesznek.

– *Az utóbbi időben gyűltek-e össze a testvérek az összesen?*

– Mikor még kánonjogot tanultam a Pázmányon, az egyetemen, akkor nősült az egyik bátyám. Akkor találkoztunk utószor az összesen. Több mint 12 éve, és akkor sem itthon találkoztunk, hanem Budapesten, azóta nem. Van egy lány ikertestvérem, amelyik az Államokban van, több mit tíz éve nem láttam. Most nyáron tervezem, hogy elutazom, meglátogatom, mert negyvenévesek leszünk, és azt mondtuk, hogy tíz év után ideje lenne találkozni.

– *Isten éltesse mindannyiójukat!*

– Köszönjük szépen!

(Lejegyezte Gál Eszter).

1. Pišta Leon (1941, Trunk – 1995, Klézse), 1982 és 1995 között klézsei plébános, a budai falurész Szent Márk nevére szentelt templomának építője.
2. Petru Gherghel (1940, Bírófalva) nyugalmazott jászvásári püspök, 1990 – 2019 között vezette a Jászvásári Római Katolikus Püspökséget.
3. Ioan Robu (1944, Kézdivásárhely) nyugalmazott bukaresti érsek, 1984 és 2020 között vezette a Bukaresti Érsekséget.
4. Varga Andrei, Varga András, lujzikalagori születésű bogdánfalvi plébános.
5. Székely János (1964, Budapest) a szombathelyi egyházmegye püspöke.
6. Jáki Teodóz (1929, Győr – 2013, Pannonhalma) bencés szerzetes, zenetanár, népdalgyűjtő.
7. ambó – görög eredetű szó, jelentése szószék

Gigyó

Gigyónak miét mondják Gigyó, Ked tudja-e? Ozét, hogy mikor álvotak étátni Györgyiné Jánosval, álvotak étátni, akkor patakba vot egy kigyó, s aszt monya, brej véérjá, jöjj idá, mekkora giljó van ni itt! Mákkora giljó van itt. Azon túl ő Gigyó, még a páter es úgy monya Gigyó János.

(Farkas Péterné Bálint Luca szüil. 1936, Forrófalva.)